

נושא המאמר:

וְנִטְעַתִּים עַל אֲדָמָתָם

מרן הגאון רבי יעקב אדלשטיין זצוק"ל

נחלת ה' דא ארץ החיים, והכי קרא לה דוד מלכא לארץ ישראל דאיהי ארץ החיים – נחלת ה' (זוה"ק וירא קטו, א).

גליון תורני בעניני ארץ הקודש נחלת ה' – גליון 39 אייר תשע"ז

מעניני הפרשה

ונטעתיים בארץ הזאת

בתורה ישנו יחס מיוחד ונרחב, בנושא של גידולי הארץ, הן בפסוקי המקרא, הן בדינים הרבים כמו ערלה, שמיטה, תרומות ומעשרות וכל ההלכות התלויות בארץ, הפרוסים על פני סדר שלם מששה סדרי משנה ובשאר מקומות בתורה. בגליון זה נשתדל בס"ד להתבונן מהי המשמעות של הנטיעה שכה רבות התייחסה אליה התורה ומה עומק הדברים – הבאים לביטוי בהנהגת הקב"ה עם עמו ונחלתו.

בפרשה שלנו מדברת התורה על נטיעת עצי מאכל, (ויקרא יט, כג) וכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל וגו'. חז"ל לומדים שפרשה זו לא באה רק לומר מה יהיה הדין כאשר באים לטעת עצי מאכל, אלא כוונת התורה לתת כאן הוראה לטעת עץ מאכל בארץ הקודש, וכך הם מבארים:

"רבי יהודה בן סימון פתח (דברים יג, ה) אחרי ה' אלוכים תלכו, וכי אפשר לבשר ודם להלך אחר הקב"ה.. **ובו תדבקו** וכי אפשר לבשר ודם לעלות לשמים להדבק בשכינה..

אלא מתחילת ברייתו של עולם לא נתעסק הקב"ה אלא במטע תחילה, הדא הוא דכתיב (בראשית ב, ח) ויטע ה' אלקים גן בעדן, אף אתם כשנכנסים לארץ לא **תתעסקו אלא במטע תחלה**, הדא הוא דכתיב כי תבואו אל הארץ ונטעתם (ויקרא רבה כה, ג).

לשון המדרש נראה, שבנטיעת אילנות בארץ הקודש מקיימים את המצוה להלך בדרכיו של הקב"ה, וכעין מה שדרשו חז"ל (סוטה יד, א): **"אחרי ה' אלהים תלכו.. מה הוא מלביש ערומים.. ביקר חולים.. ניהם אבלים.. קבר מתים.. אף אתה וכו'".** אמנם הדבר קשה, שהרי לכאורה "להלך אחר מדותיו של הקב"ה" שייך רק במדות טובות שהם קנייני הנפש – כגון רחום וחנון, ולא בפעולות – כמו נטיעת אילן, וכמו שבגמ' בסוטה הזכירו רק דברים כמו רחום וחנון וכו' ולא אמרו לטעת אילן.

וכמו"כ קשה לאידך גיסא, למה במדרש כאן הזכירו חז"ל רק את הענין של נטיעת אילנות, ולא את עיקר דרכיו של הקב"ה "רחום וחנון", כמו שהזכירו בגמ' סוטה הנ"ל ובכל מקום שדרשו דרשה זו, ומבואר שמדובר על ענין אחר.

קושיא נוספת. חז"ל בספרי (עקב פיסקא מט) על הפסוק (דברים יא, כב): **"ללכת בכל דרכיו ולדבקה בו"**, מבארים ג"כ על דרך הגמ' הנ"ל "נקרא המקום רחום.. חנון.. צדיק.. חסיד – אף אתה וכו'".

ומיד אח"כ מדבר ה"ספרי" על חלקו השני של הפסוק **"ולדבקה בו"**, ושואל: **וכי היאך אפשר לו לאדם לעלות למרום ולדבקה באש.. אלא, הדבק בחכמים ובתלמידיהם.."**

ומבואר שמצות **"לדבקה בו"** – אינה כוללת את ההליכה במדותיו של הקב"ה, הנלמד מ"ללכת בכל דרכיו", ואילו כאן במדרש אומרים חז"ל שמקיימים מצות **"ובו תדבקו"** – ע"י נטיעת אילנות.

ומכל הנ"ל אנו רואים שמדובר כאן על נושא אחר, ואין כוונת המדרש לומר שהדבקות היא משום שעושים מעשה דומה להקב"ה, אלא מחמת התוכן המיוחד שיש במעשה הנטיעה, שהוא מעשה הדבקות של עם ישראל בשכינה. וצריך להבין את הענין.

נטיעת עם ישראל בעולם הבא

הנביא ישעיה מתנבא על אחרית הימים ואומר (ישעיהו ס, יט) "לא יהיה לך עוד השמש לאור יומם.. והיה לך ה' לאור עולם.. ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר.."

מפסוק זה לומדים חז"ל במסכת סנהדרין (צ, א):

"כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא [ימות המשיח בכלל העוה"ב. רש"י שם קי, ב], שנאמר ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מטעי וגו'.."

ומבואר שעם ישראל נקראים "נצר מטעי"; הם "נטועים" בעולם הבא.

המשך בעמ' הבא

דבר העורך

כאשר נכנסו עם ישראל לארץ ישראל נגשו שבט יוסף ליהושע בן נון וטענה בפניהם: (יהושע יז, יד): 'מדוע נתתה לי נחלה - גורל אחד וחבל אחד, ואני עם רב, עד אשר עד כה ברכני ה'.'

יש כאן דבר פלא, שכך בכל הפקודים שבחומש במדבר אנו רואים שבשבטי מנשה ואפרים לא היו השבטים הכי גדולים, ואילו מיד אחרי שנכנסו לארץ כבר אומרים בני יוסף שהם כ"כ רבים שלא מספיק להם נחלה אחת?

קושיא זו מקשה רבינו הגר"א (אדרת אליהו דברים יא, כו), וכך הוא עונה:

"כי ברכת יעקב וידיגו לרב בקרב הארץ" - [חלה] על זמן כניסת לארץ,

ובזמן שבעה שנים שכבשו - נתרבו כדגי הים לרוב.. כי לא חל ברכת

יעקב עד שבאו לארץ, וכיון שנכנסו לארץ - מכח הברכה - נתרבו כדגי

הים שאין מספר לתולדותם, ומפני זה השיבם יהושע (יהושע שם, טו)

'עלה לך היערה ובראת לך', ופירשו רז"ל משום טפלא או משום עין הרע,

כי מי שמע כזאת בפעם אחת יולדו להם בנים ובנות עד כי חדל לטפור.."

בדברים האלו אנו רואים כיצד כל הפריחה של עם ישראל - תלויה

בנטיעתם בארץ ישראל, כמו אילן שרק כאשר הוא נטוע באדמה המתאימה

לו - הוא מצמיח פירות, ולכן גם הברכה של יעקב לשבט יוסף על ריבוי

הבנים - חלה דווקא על זמן כניסת לארץ.

והדברים מבוארים היטב על פי מה שביארנו [ב"מאמר על הפרשה ובפרט

בנבואות ה' לאחרית הימים] שכאשר עם ישראל נטועים בא"י (וביותר כאשר

הם נטועים אילנות) הרי שששתם נטועה ודבוקה בשכינה, וזוהו מגיעה

ברכת הבנים וכל הברכה.

בדורנו אנו זוכים לראות כיצד עם ישראל שהיו עצמות יבשות בגלות, ורק

לאחר השואה הנוראה כאשר עם ישראל עלה לארץ הקודש - עם ישראל קם

לתחייה ופרח ועשה פרי, וממש רואים בחוש את התגשמות דברי הנביא -

"הבאים [לארץ ישראל] ירשו יעקב יצין ופרח ישראל ומלאו פני תבל

תנובה" (ישעיהו כז, ו) - כאן בארץ ישראל עם ישראל פורח במשפחות

ברכות ילדים זרע ברך ה', הן בלידת הגופים, והן בלידת הנשמות, וכפי

שאנו זוכים אף לראות בחזרה בתשובה הגדולה שישנה בימינו, ולהיפך

מהשנים שלפני השואה, שבהם לצערנו היה את המצב הנורא שרוב רובו של

עם ישראל פרק מעליו עול מלכות שמים, וכפי שמעיד בן התקופה היא

הגאון רבי אליהו דולניסקי שליט"א:

"היום זה דור טוב יותר עשרות מונים, זה דורו של משיח.. רואים היום מה

שלא ראו בעבר.. זוכים בלע"ה למשפחות גדולות שבעבר לא היה כדבר

הזה.. גם זרע ברך השם, הולכים בדרך התורה, מי ראה בזמני משפחה של

כמה בנים וכולם תמימי דרך הולכים לתלמוד תורה בשמחה, נכנסים לבית

מדרש רואים ילדים ונערים לומדים מעצמם תורה. בזמני לא ראו את

החיון הזה בכלל" (מוסף יתד נאמן לך לך תשע"ג עמ' 31).

וכפי שאמר החפץ חיים זיע"א להגר"א אלהן וסרמן זצוק"ל:

"ובהר ציון תהיה פליטה והיה קדש (עובדיה א, יז), הנביא כאן משתמש

ב"יז"ר ההיפוך, על מנת להשמיענו שבטופו של דבר תהיה בארץ ישראל

מהפיכה רוחנית לקדושה ולטהרה" (מפי הגרא"ז מלצר זצוק"ל. "דרך עץ

החיים" עמ' 460 - וראה עוד ב"דבר העורך" גליון 31 תשרי תשע"ז).

ומאותו טעם גם "אריכות ימים" תלויה בנטיעת ישראל בארץ ישראל [עיין

ב"אור יחזקאל" להגר"א לוינשטיין זצוק"ל (ח"א, מכתב סז): **"כן ענין אריכות**

ימים (- רואים בארץ ישראל)..", וכמו שמצאנו שהנביא כורך את שני

הדברים יחדיו:

"ונגלת בירושלים וששתי בעמי.. לא יהיה משם עוד עול ימים וזמן אשר

לא ימלא את ימיו.. ובנו בתים וישבו ונטעו כרמים ואכלו פריהם. לא יבנו

ואחר ישב, לא יטעו ואחר יאכל, כי כימי העץ ימי עמי.. לא ייגעו לריק ולא

ילדו לבהלה כי זרע ברוכי ה' המה וצאצאיהם אתם". (ישעיהו סה, יט -

כג).

כי מאחר שהם נטועים בשכינה שנקראת "ארץ החיים" - ע"ש שעץ החיים

נטוע בה, זוכים לשני ההשפעות האלו: א. "אריכות ימים" מכח עץ החיים. ב.

"בנים ברוכי ה'" - שנולדו מנטיעת אבותם בשכינה.

ויה"ר שנזכה לראות במהרה בשלמות נטיעת הקודש.

ברכת התורה, העורך

הרחבת תפוצת הגליון התאפשרה הודות לתרומתו הנכבדה של ידידנו הרב הגאון ר' שלום מנחם ו. שליט"א:

"לע"נ אמי מורתי שהשרישה בי את אהבת ארץ ישראל. מרת דבורה העניא ע"ה בת הרב דב בער זצ"ל, נלב"ע י"ג אייר תשנ"א."

"... זהו כל עבודת האדם, ליעשות מחובר, ליעשות נטיעה, להתהוות נצר מטעי... ומקום הנטיעה האמיתי, שלימות הנטיעה הוא בארץ ישראל...".

כלומר, מה שהאדם נעשה "נטיעה" באדמת עוה"ב - הוא הדביקות הכי גדולה בשכינה, וזה צריך להתחיל בכך שהאדם יהיה נטוע בארץ ישראל - גוף השכינה, כי דרך הגוף מגיעים לנשמה.

"ונטעתים על אדמתם" - בזכות "ויטע אשל בבאר שבע"

ומעתה יש לבאר את דברי המדרש שבו פתחנו:

"... מתחילת בריתו של עולם לא נתעסק הקב"ה אלא במטע תחילה, הדא

הוא דכתיב (בראשית ב, ח) ויטע ה' אלקים גן בעדן, אף אתם כשנכנסים לארץ לא תתעסקו אלא במטע תחלה, הדא הוא דכתיב כי תבואו אל הארץ ונטעתם".

חז"ל נקטו את ענין **הדמיון** לפעולות של הקב"ה - אבל אין כוונתם ל"דמיון" כמו "הלך במידותיו של מקום, מה הוא אף אתה...", אלא לסוגיית אחרת של "דמיון" להקב"ה והיא "באיתערותא דלתתא אתער לעילא", וכוונתם לומר שהפעולה המקבילה לכך שהקב"ה נטע את נשמות אדם הראשון ועם ישראל בגן עדן - היא מה שעם ישראל נטעים אילנות בארץ ישראל, והוא משום שעם ישראל שבעולם הזה - מייצגים את הקב"ה (זוה"ק אמור צג, ב), והאילן שבעוה"ז - מייצג את נשמות ישראל (זוה"ק פנחס הנ"ל), וארץ ישראל שבעוה"ז - מייצגת את השכינה שהיא נשמתה.

ולכן ב"איתערותא דלתתא" שיהודי, נטוע אילן, בארץ ישראל - זה מעורר "איתערותא דלעילא", שהקב"ה, יטע את נשמתו, ב"גן עדן-השכינה", וכך האדם מגיע זוכה להגיע לדבקות בשכינה ומקיים את מצוות "ובו תדבקון".

והדברים מבוארים במדרש חז"ל (מדרש אגדה שמות א, א):

"...ונטעתים על אדמתם (עמוס ט) - ולמה? בזכות אברהם, שנאמר בו (בראשית כא, לג): **"ויטע אשל בבאר שבע"**. [שעשה פרדס ונטע בו כל מיני מגדים. (סוטה י, א)].

שבזכות "איתערותא דלתתא" שאברהם נטע אילנות בבאר שבע שבארץ ישראל - נתעורר "איתערותא דלעילא" שהקב"ה נטע את נשמות אברהם ובניו בשכינה וגופה ארץ ישראל.

ובאמת אפשר לראות את הדברים בפשט הכתוב עצמו שהזכיר המדרש הנ"ל, שכן לשון הפסוק הוא: "ושבתי את שבות עמי ישראל ובנו ערים נשמות וישבו ונטעו כרמים... ונטעתים על אדמתם" (עמוס ט, יד-טו). ולכאורה הסדר היה צריך להיות הפוך, בתחילה "ונטעתים על אדמתם" - שישבו בארץ ישראל, ורק אח"כ "ונטעו כרמים" וכו'.

אבל להנ"ל הכתוב בא לומר, שדווקא לאחר שיטעו כרמים בארץ ישראל - בזכות זה הם עצמם יהיו "נטועים" באדמתם ארץ ישראל ונשמתה השכינה.

תגרש גוים ותטעה

תהלים פ, ט-י: "גפן ממצרים תסיע תגרש גוים ותטעה. פינית לפניך ותשרש שרשיה...".

ומבאר מהר"ם אלשיך:

"כי אין האומות מתקשרים בה [- בארץ] כאשר ישראל, כי שרשי נפשותם [של ישראל] הן בארץ העליונה של מעלה מארץ ישראל. אבל האומות שבארץ ישראל לא דבקו בה כי מי יתן טהור מטמא... וזהו 'תגרש גוים' - כי אינו רק גרושין ממקום הוייתם בלבד, אך לא כן ישראל כי אם 'ותטעה' - כי הם אשר נטעים שם... כי כל שרשי נשמות עם בני ישראל - הם בארץ העליונה שכנגד ארץ ישראל של מטה..."

[ו]ישראל בבואם שמה התקשרו בשרשם הקדוש, ושרשיהן העליונים אשר לכל נפש מישראל בארץ העליונה - השרישו, בהתדבק נפשותם בשרשם העליון... וזהו 'ותשרש שרשיה' שהוא למעלה". נמצאנו למדים מדבריו את שלשת היסודות שנתבאר במאמר:

א. שנשמות ישראל "נטועות ומושרשות" בעולם הבא שהיא הארץ העליונה. ב. שבמקביל לזה - הקב"ה נטוע את עם ישראל בארץ ישראל התחתונה. ג. שענין הנטיעה הוא דבקות חזקה מאד.

ונבאר את דבריו בהרחבה: חז"ל אומרים (זוה"ק פנחס רנב, א): **"בכל עץ אלון ישראל, דאתמר בהו (ישעיה סה) כי כימי העץ ימי עמי"**, דהיינו שעם ישראל מכונים אילנות [משום שעם ישראל דבקים ב"עץ החיים" ונקראים בשמו (עיין זוה"ק אמור צו, א)], והקב"ה נטוע אותם ב"עולם הבא" [שנקרא "אֶרֶץ" משום שהוא נשמת ארץ ישראל (עיין בגליון 37)] - כמו אותו אילן שנטוע בארץ, וכמו שאומרים חז"ל על אותו פסוק (זוה"ק בראשית לה, ב): "ואמר ר' אבא, מנלן דאדם וחווה נטיעין הוו, דכתיב נצר מטעי...".

והפעולה הזו שהקב"ה נטוע את נשמות ישראל בגן עדן, דהיינו בשכינה הקדושה [תיקו"ז נה, דף פח, א: "ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, מאן גן? דא שכנינתא"] - היא הדבקות הכי חזקה של עם ישראל בשכינה - שנשמות ישראל זרועים ונטועים ומושרשים בה, כמו אילן הנטוע ומשלח שרשיו באדמה, שזו הדביקות החזקה ביותר.

נטיעת עם ישראל בארץ ישראל

והנה כנגד כל דבר בעולם העליון משתלשל ממנו דבר בעולם הזה, וגם כאן במקביל לכך שהקב"ה נטוע את נשמות ישראל בשכינה - הקב"ה נטוע את עם ישראל בארץ ישראל גוף השכינה, וכמו שאמרו חז"ל (זוה"ק פנחס רכא, א): **"...ולנטעא לון לישראל נציבא קדישא, כגוונא דדיוקנא דלעילא, הדא הוא דכתיב תבאמו ותטעמו בהר נחלתך..."**.

ועוד אמרו (זוהר בשלח נט, ב): **"ותטעמו"** כמה דאת אמר נצר מטעי". כלומר, שהפסוק המקביל ל"נצר מטעי" שנשמות ישראל נטועים בעוה"ב (וכנ"ל) - הוא הפסוק "ותטעמו" שעם ישראל נטועים בארץ ישראל.

ולכן התורה מדגישה פעמים רבות - שהקב"ה נטוע את עם ישראל בארץ ישראל, וכגון מש"כ (שמואל ב - ז, ז): "ושמתי מקום לעמי לישראל ונטעתיו ושכן תחתיו...". וכן (ירמיהו לב, מא): "וששתי עליהם להיטיב אותם ונטעתים בארץ הזאת באמת בכל לבי ובכל נפשי". וכך אנחנו מתפללים במוסף של שבת ור"ח: "שתעלנו בשמחה לארצנו ותטענו בגבולנו". וכן רבים.

תמצית המאמר

[הקדמה ב]: הפעולה המקבילה והמעוררת לכך שהקב"ה נטוע את נשמות ישראל בשכינה - הוא מה שהקב"ה נטוע את עם ישראל בארץ ישראל גוף השכינה * וכמו שאמרו (זוהר בשלח נט, ב): "ותטעמו [באר"י] - כמה דאת אמר נצר מטעי [בעוה"ב]".

[הקדמה ג]: שלימות נטיעת נשמות ישראל בשכינה וגופה א"י - הוא כאשר עם ישראל נטעים אילנות בארץ ישראל * כי ע"י שישראל [שמייצגים את הקב"ה] נטעים אילנות [שמייצגים את נשמות ישראל] בארץ ישראל [שמייצגת את השכינה] - הקב"ה נטוע ומשריש את נשמות ישראל ב"שכינה" - גן עדן".

ולכן כתוב (עמוס ט) **"וְנִטְעוּ כְרָמִים [ובזכות זה] - ונטעתים על אדמתם" *** ועד"ז אחז"ל " ונטעתים על אדמתם - בזכות ויטע אשל בבאר שבע [שבאר"י]".

ומעתה מבוארת כוונת המדרש: שבנטיעת אילנות בא"י - שמעוררת נטיעת נשמות ישראל בשכינה, שזה שיא הדביקות בשכינה - מקיימים "ובו תדבקון".

מדרש רבה: ע"י נטיעת אילנות מקיימים "ובו תדבקון" - כמו שהקב"ה נטוע אילנות בגן עדן * והלשון משמע שהוא מצד "הלך אחר מידותיו של הקב"ה" - מה הוא... אף אתה...".

וקשה: א. למה המדרש לא הזכיר את עיקר מידותיו של הקב"ה "רחום וחנון"...

ב. בסוטה יד. בסוגיית "הלך אחר מידותיו... רחום וחנון" - לא הזכירו נטיעת אילנות * משום שהמצוה היא דווקא במידות טובות שהם קניני הנפש * וא"כ למה במדרש כן ביארוהו על "נטיעת אילנות".

ג. בספרי עקב רואים: שהדרשא "מה הוא רחום אף אתה..." - שייכת רק ל"אחרי ה'א תלכון" ולא ל"ובו תדבקון".

*

ביאור חדש במדרש, עפ"י ג' הקדמות: [הקדמה א]: דביקות ישראל בשכינה נקראת "נצר מטעי" * שהקב"ה נטוע את נשמות ישראל ב"שכינה" - גן עדן - עוה"ב * כאילן הנטוע ומשלח שרשיו באדמה, שזה שיא החיבור והדביקות.

נבואות ה' לאחרית הימים

ברכת הנבים תלויה בארץ

את **קוב"ה**, ו"תיבת נח" שהיא מקום השראת השכינה (כמו ארץ ישראל) - מייצגת את **השכינה**, וכאשר נח נתחבר עם התיבה - התעורר יחוד קוב"ה ושכינתיה.

ביאור הדברים: כפי שכבר נתבאר בטעם הראשון, ע"י **שנשמת האדם נטעת בשכינה** שהיא הגן עדן - יוצאים עוד נשמות.

ואמנם נטיעת נשמת האדם אינה יכולה להיעשות אלא ע"י **שהקב"ה הוא זה שטע אותה בשכינה (הגן עדן)**, וכמש"כ (בראשית ב, ח) "ויטע ה' אלקים גן עדן מקדם וישם שם את האדם אשר יצר", ולצורך פעולה זו צריך **שהקב"ה יתייחד עם שכינתו**. נמצאנו למדים ש"יחוד קוב"ה ושכינתיה" - היא הסיבה הראשונה לכך שיצאו נשמות ישראל. ומעתה מובן שנח **שעורר את יחוד קוב"ה ושכינתיה** - גרם שיוולדו נשמות ישראל, ולכן זכה גם הוא **לברכה בצאצאי**.

ועפ"י יתבאר מדוע הזכות של נטיעת אילנות בארץ ישראל מועילה לזכות לבנים. חז"ל אומרים (זה"ק קדושים, דף פז), **שהנטע עץ בארץ ישראל - מעורר יחוד קוב"ה ושכינתיה**, וביאור הדבר, עפ"י מש"א (זה"ק בשלח ס, ב): "ויצעק אל ה' ויורהו ה' עץ. ורבי אבא אמר אין עץ אלא קודשא בריך הוא", כלומר, שעץ שבעוה"ז מייצג את קוב"ה (עיין הערה), וממילא, כאשר נטעים עץ (שמיצג את קוב"ה) - באדמת ארץ הקודש (שמיצגת את השכינה), אזי ה"איתערותא דלתתא" - הזו - גורמת "איתערותא לעילא", שמתעורר יחוד קוב"ה ושכינתיה.

ומעתה מובן למה הנוטע אילנות בארץ ישראל זוכה לבנים, עפ"י אותו מהלך שנתבאר אצל נח, שכיון שהנוטע האילן מעורר יחוד קוב"ה ושכינתיה - הוא גורם בזה שיוולדו נשמות ישראל, ולכן גם הוא זוכה לברכת הנבים.

איסור קציצת אילנות מאכל

כנגד שתי המעלות הנ"ל שמתעוררות ע"י נטיעת אילנות בא"י: א. שהקב"ה נוטע נשמות ישראל בשכינה. ב. יחוד קוב"ה ושכינתיה - מצאנו שני טעמים לכך שאסור לקצוץ אילנות מאכל: א. בזוה"ק פנחס (ריח, א) ביאר, "ובר נש הוא עץ, זכתיב כי האדם עץ השדה". כלומר, כריתת האילן מהאדמה - גורמת לכריתת האדם מהשכינה. ב. ב"זוהר תניינא" לרמח"ל (מאמר יז - סוד האילנות) ביאר, משום שהאילן הנוטע בארץ - מקביל לקב"ה המתייחד עם שכינתו. **תמצית המאמר בעמ' הבא**

הנביא ממשיך את עם ישראל לאילנות שזורעים אותם באדמה ומהם צומחים עוד אילנות ופירות, וכמו האילנות, כך הקב"ה יזרע את עם ישראל באדמת א"י - ועי"ז יצמחו ויוולדו להם ילדים. כך אנו קוראים בהפטרה של פרשת שמות, בנביא ישעיהו (כז, ו): "הבאים [לארץ ישראל] ישרש יעקב, יציץ ופרח ישראל, ומלאו פני תבל תנובה". ומבאר התרגום: "יתקמשון מביני גלגלתהון ויתובון לארעהון - תקון יתילידון דבית יעקב, יתשון ויתשון דבית ישראל, ויתמלון אפי תבל בני בנין". וכן בנביא ירמיהו (לא, כו): "הנה ימים באים נאם ה' וזרעתי את בית ישראל ואת בית יהודה זרע אדם זרע בהמה". וביאר הרד"ק: "אשימם זרע, שםפרוטה אחת יצאו כמה פרוטות. וכן אמר ארבה אותם כצאן אדם".

ובהושע (ב, כה) "וזרעתי לי בארץ". ומבאר האבן עזרא: "וזרעתי - שירבו ויפרו זרע הארץ". וכן הנביא יחזקאל (יז, כג) אומר "בהר מרום ישראל אשתלו ונשא ענף וטעה פרי". שהקב"ה ישתול את המלכה בירושלים, ועי"ז הוא יעשה פירות, דהיינו שיוליד בנים. ועד"ז הרבה כתובים.

וצריך להבין את הדברים. מצאנו שנוטעים אילנות באדמה, וצומחים פירות, אבל היכן מצאנו שנוטעים אנשים וצומחים ילדים? אמנם הדברים מבוארים בזוה"ק אך לך צו, ב ע"ש (ובמפרשים) שאברהם אבינו היה דבק בשכינה בדרגה של נטיעה ומזה יצא זרע אמת.

וביאור המפרשים שנשמת אברהם נקראת אילן [על שם "עץ החיים"], וכאשר היא היתה נטועה בשכינה - שנקראת "אדמת הקודש" - מזה צמחו נשמות ישראל בבחינת "פירות האילן" [עיין זה"ק ויחי רכו, ב שמשי"כ "בעצרת נידונין על פירות האילן", הכוונה על עם ישראל].

ועל כך מסיים הזוה"ק שזו ירושתם של כל ישראל, שדבקותם בשכינה מביאה להם את ברכת הזרע, וכמו אברהם אבינו שנטיעתו בשכינה היא זו שגרמה לו להביא נשמות וילדים לעולם.

ואמנם בשביל שהקב"ה יטע את נשמות ישראל בשכינה הקדושה - הם צריכים להיות בארץ ישראל, וכפי שנתבאר ב"מעניני הפרשה" (מדברי הזוה"ק, וביאור האלשיך הקדוש ור' ירוחם ממיר), שבשביל שיהיה "נצר מטעי" - צריך להיות "תבאמו ותטעמו בהר נחלתך" - בארץ ישראל. ולכן דווקא אחרי שיתקיים "הבאים [לארץ ישראל]" - יתקיים "שרש יעקב, יציץ ופרח ישראל...". והן הן דברי הגאון מלבי"ם (בראשית כח, יג-ד):

אין צריך לומר, שאין לנו שום השגה בקוב"ה ובעץ חיים, אלא שעצם ענין המשלת קוב"ה לדברים גשמיים - כבר מצאנו הרבה בפשוטי המקראות, ועמדו בזה חז"ל (הובא בפירוש שמות יט, יח). "אנו מכניין ומדמין אותו לבריותיו, כדי לשבר את האוזן מה שיכולה לשמוע". וכמו שאומרים ב"אנעים ומירות" "דמו אותך ולא כפי ישך וישורך לפי מעשיך".

והנה כתב הרמח"ל ("דעת תבונות" תחילת סימן קכ"ד): "ואמנם רצה הרצון העליון, שתהיה יד האדם מגעת לכל הענינים הרבים האלה, שכולם מתנוועים מתנועותיו ומעשיו של האדם. כאורלוגין (שעון) הזה, שאופניו פוגשות זו בזו, ואופן קטן מנווע אופנים גדולים ורבים. כך קשר האדון ב"ה כל בריאותיו קשרים גדולים, והכל קשר באדם, להיות הוא מנווע במעשיו, וכל השאר מתנוועים ממנו.

ולכן הקב"ה ברוב חסדו, הסכים לעשות בחינת "דימו אותך" ("ולא כפי ישך") - ל"לפי מעשיך", והחליט שכאשר אנו נפעל פעולות ב"מעשים" שהוא דימה עצמו אליהם - זה יעורר אותו לפעול פעולה דומה לזו למעלה. וכן חז"ל מגלים לנו ש"אילן" הוא אחד מהדברים שהקב"ה הסכים לדמות עצמו אליהם.

ובזה יתבאר סדר הכתוב (הושע ב, כג-כה): והיה ביום ההוא... אענה את השמים והם יענו את הארץ. והארץ תענה את הדגן ואת התירוש ואת היצהר והם יענו את יזרעאל. וזרעתי לי אין לך קץ מגולה מזה - "הרי ישראל ענפכם תתנו" (סנהדרין צח, א): "ואמר רבי אבא: אין לך קץ מגולה מזה, שנאמר (יחזקאל לו, ח) וְאַתֶּם הָרִי יִשְׂרָאֵל עֲנַפְכֶם תַּתְּנוּ וּפְרִיְכֶם תִּשָּׂאוּ לְעַמִּי יִשְׂרָאֵל...".

כלומר, שע"י שנוטעים אילנות בארץ ישראל, והאילנות מצליחים ונותנים פירותיהם - בזה מעוררים את הגאולה, שהתוכן שלה הוא שני המעלות שנתבארו במאמרנו: א. דבקות ישראל בשכינה. ב. יחוד קוב"ה ושכינתיה. וכמו שכתוב בפסוק המסכם את הגאולה (ישעיהו סב, ה): א. "כי יקבל פחור פתולה יקבלוך בגנך" - שעם ישראל היו מחוברים ונטועים בארץ ישראל, ובנשמתה השכינה. ב. "וימשוש חתן על פלה וישש עלץ עלץ אלקים" - שהקב"ה יתייחד עם "ציון - השכינה", שזהו יחוד קוב"ה ושכינתיה.

ר' אבא לשיטתו

ומה נפלא לראות, ששיטת ר' אבא - שזורה ועוברת כחוט השני בארבעה מקומות, שדברי ר' אבא שבש"ס, שנטיעת אילנות בארץ ישראל מביא לייקף המגולה" - מתבארים עפ"י דברי ר' אבא בזה"ק בגי' מקומות, שעפ"י דבריו מבוארים שני הטעמים הנ"ל. א. הטעם הראשון, שע"י נטיעת אילנות בא"י - זוכים שהקב"ה נוטע נשמות ישראל בשכינה - נמצא בדברי ר' אבא בגי' מקומות בזה"ק: א. זוה"ק בראשית (לה, ב): "ואמר ר' אבא מנלן דאדם וחוה נטיעין הוון, דכתביב (ישעיהו ס) נצר מטעי...". ב. זוה"ק לך (צו, א): פתח רבי אבא ואמר... ויטעהו שורק... מכאן שארי אברהם לאולדא לעילא [שהקב"ה נטע את אברהם בשכינה, ועי"ז יצאו נשמות ישראל, כמו שנתבאר בגוף המאמר]. וכפי שנתבאר ב"מעניני הפרשה", שנטיעת אדם וחוה [וכן נטיעת אברהם] בשכינה - מקביל לנטיעת אילנות באדמת ארץ ישראל, וממילא מובן לאידך גיסא, שבנטיעת אילנות בא"י - מעוררים "איתערותא דלעילא" שהקב"ה יטע את נשמות ישראל בשכינה.

ב. הטעם השני - נמצא בדברי ר' אבא בזה"ק בשלח (ס, ב): "ויצעק אל ה' ויורהו ה' עץ. ורבי אבא אמר, אין עץ אלא קודשא בריך הוא". וכפי שבבארנו במאמר, שעפ"י, נטיעת אילן בא"י - מקביל ליחוד קוב"ה ושכינתיה. ולכן כשנוטעים אילנות בארץ ישראל - זה מביא ל"וימשוש חתן על פלה וישש עלץ עלץ אלקים".

בארץ. [שירבו ויפרו זרע הארץ. אבן עזרא]. רק לאחר שיתקיים "והארץ תענה את הדגן" ותצליח בפירותיה - זה יגרום "איתערותא דלעילא" שהקב"ה יטע את נשמות ישראל בשכינה, ועי"ז ירבו ויפרו זרע הארץ. ועל שם זה עם ישראל נקראו כאן "יזרעאל", שהא-ל זרע אותם בארצם. וכמו שביאר הרד"ק שם.

הנוטע אילנות בא"י - מעורר יחוד קוב"ה ושכינתיה ישנה סיבה נוספת שנטיעת אילנות בא"י מזכה לבנים: אצל נח מצאנו, שהיו לו אמנם שלשה בנים קודם המבול, אך לא היו להם תולדות אלא אחר המבול, וכמש"כ (שם י, א) "ויולדו להם בנים אחר המבול". ואומרים חז"ל (זה"ק נח ס, א. ובמפרשים) שטעם הדבר, משום שלא היתה לנח הזכות שצאצאיו יתרבו - אלא לאחר שנכנס לתיבה שאז הוא עורר יחוד קוב"ה ושכינתיה, משום ש"נח" מייצג

"בכמה מקומות הסמיך ברכת הזרע אל ברכת הארץ, כי שניהם מצרנים ותנאים זה לזה, שהנטיעה הטובה לא תצלח לעשות פרי קודש רק בארץ נבחרת".

דווקא כאשר עם ישראל בארץ הנבחרת - הקב"ה נוטע את נשמתם בשכינה הקדושה, ומכאן זה נולדים להם זרע קודש ברח"ה.

ונטעתם וערלתם - הכתוב מדבר בתינוק ב"מעניני הפרשה" הבאנו מדרש חז"ל (מדרש אגדה שמות א, א): "ונטעתם על אדמתם" - [בזכות] "ויטע אשל בבאר שבע" [שעשה פרס ונטע בו כל מיני מגדים. (סוטה י, א)]. דברים אלו מגלים לנו על דברי הזוה"ק הנ"ל, שמה שהקב"ה נטע את נשמת אברהם בשכינה, ומכאן זה נולדו עם ישראל - היה בזכות ה"ויטע אשל בבאר שבע", שנטע אילנות בארץ ישראל. וממילא כך הוא גם בעם ישראל, שבמיוחד בזכות נטיעת האילנות בא"י - זוכים לזרע קדש ברח"ה.

מדברי רבותינו

מִן הַגָּאוֹן רַבִּי יַעֲקֹב אֲדִלְשְׁטֵיין זצוק"ל (חלק ב')¹

הקב"ה הציל כמה מיוחדים מגדולי הדור כדי שימשיכו ללמד את התורה לדור הבא, ולפתוח ישיבות וכו', וכנראה שכשכל אחד גמר את תפקידו וכבר לא היה צריך אותו בשביל זה - הוא נפטר מכם אותה גזירה של השואה. גם באמריקה הייתה תקופה שהרבה מאוד מתלמידי ישיבת מיר נפטרו צעירים... אני זוכר שהמשגיח ר' יחזקאל לוינשטיין זצ"ל התבטא: **למה הם מחכים שיביאו את העצמות שלהם לארץ ישראל, שיעלו בעצמם בחייהם, ואולי זכות ארץ ישראל תגן עליהם.**" ("שיחת בין השמשות" עמוד 35-36). [א.ה. ראה "חפץ חיים" על התורה (עמוד עב - פרשת וישלח): שענה להשואל עפ"י הכתוב **"ובהר ציון תהי פליטה והי קודש"** (עובדיה א' י"ז) והרב השואל יצא מאת הח"ח כשידייו רועדות על חורבן יהדות אירופה, ולבו הי נכון בטוח כי ארצנו הק' נצאל, וחרב לא תעבור בה. וכן הי שתחלת מפתו של הרשע הזה היתה, כשהתקרב לחופי ארצנו הק'... (כוונתו לנס "אל עלמיין" - שהיה בי"ט תמוז תש"ב. - עיין בגליון 27 סיון תשע"ו, במדור "מדברי רבותינו" בהערה שם).

ללכת בא"י בבטחון - בזמן פיגועים כבזמן שלום

תשובות שענה מרן (שליט"א) [זצ"ל] בעניני השעה - חשוון תשע"ו

ש. כיצד ניתן להתחזק בזמן הזה של 'בחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה'?

ת. הקב"ה רוצה מאיתנו שלא נתרגש מהאירועים, [א.ה. כוונתו להתרגשות במובן הרע של המילה, שלא לפחד ללכת בא"י, אמנם כן להתעורר להתקרב אל ה': וכדלהלן], כי לא נשתנה שום דבר, הפחד היה צריך להיות גדול כל הזמן. רק שבני אדם עצלנים והתירשו מלחשוב, ולא הכניסו בלב את הפחד הגדול שהיה במציאות קיים כבר עשרות שנים. אנחנו מוקפים אויבים גם לפני שנה גם לפני שנתיים. הקב"ה עושה איתנו חסד, מעורר אותנו לדעת שאנחנו תלויים בחסדים של הקב"ה. זה חסד שהקב"ה מביא לנו שנהיה יותר קרובים לאלוקים. אנחנו שוכחים שאנחנו צריכים לחסדיו בכל רגע.

ש. מה נאמר לנוער, צעירים וצעירות ולילדים. למי שמפחד ללכת לחיידר לסמינר?

ת. זה תלוי לפי הגיל, ילדים קטנים שעדיין לא בני דעת, צריך להבטיח להם שלא יקרה להם שום דבר, שלא תפחד. זה לא טוב שיפחד וחשוב שלא יפתח פחד. רק שיהא שגור בפיו בכל הדרך הפסוק 'לישועתך קויתי ה', כי זה הפסוק הכי קצר - ג' מילים. אפשר גם פסוקים אחרים למשל כי מלאכיו יצוה לה שמרך בכל דרכך שהוא פסוק יותר ארוך. צריך ללמד את הקטנים לקרוא בדרך את הפסוק הזה. לקטנים צריך לומר את זה בתור הבטחה ברורה שיהיו רגועים שבאמת לא יקרה להם שום דבר. לבוגרים יותר אומרים שאין שום בטחון כי גם כשאין ערבים אף אחד לא בטוח שאם הוא יוצא אם בכלל יחזור חי או לא יחזור.²

האם חובת ההשתדלות מחייבת להמנע מלהיות במקומות ציבוריים?

כל מנהג טוב שנהגו - לא לשנות אותו, ואם זה מנהג טוב לקנות הרבה אוכל, אז צריך ללכת לסופר - לא יקרה שום דבר. ("גאון יעקב" גליון נד, תולדות תשע"ו).

הקב"ה שומר עלינו מרצונם של הגויים לשלום בא"י

"הפורש סוכת שלום עלינו ועל כל עמו ישראל ועל ירושלים". על ירושלים - להגן על ירושלים. פורס סוכת שלום שיהיה שלום מאויבי ישראל כי אויבי ישראל חושבים כל הזמן איך להשתלט על ירושלים. כי הם יודעים שזה משהו חשוב מאוד מאוד. יש להם קנאה הם מקנאים בעם ישראל שיש להם את ירושלים". (שם).

⁵ עיין קהילות יעקב (סוטה סימן ו): שמש"כ בפרשת שופטים "אל תיראו" במלחמה - אינו משום שבטוחים שאף אחד לא ימות, "דודאי היוצא במלחמה הוא בספק סכנה, והרי ע"מ כן יוצאים, וע"ז שכתוב כזאת וכזאת תאכל החרב". אלא הכוונה, שיהיה בטוח שכח חיילות האויבי אינו מעלה ואינו מוריד, והכל תלוי בגזירת עליון, ואם נגזר עליו שיחיה, לא יוכלו אויביו לעשות לו כלום. עיי"ש בהרחבה.

ארץ ישראל - התכלית של עם ישראל

כשאברהם אבינו שאל "במה אדע כי אירשנה" (בראשית טו, ח), אירשנה - את ארץ ישראל, שארץ ישראל היא התכלית, ששם יהיה בית המקדש, ודרך ארץ ישראל יזכו להיות העם הנבחר לחיי העולם הבא.³

וכשאברהם אבינו שאל - אמר לו הקב"ה שתהיה לפני זה הקדמה - "ויאמר לאברהם ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה".

כדי לזכות שאחרי כן "ישובו הנה" - לזכות לחיות את האושר הגדול, את התכלית של עם ישראל. הדרך צריכה להיות רק דרך זה, דרך של "ידע תדע כי גר יהיה זרעך". (שומרים הפקד לעירך" מודיעין עילית פסח תשע"ז).

השפע בא"י התלוי בהשי"ת - מביא לשמירת המצוות

ארץ ישראל כתוב שהיא הכי טובה מכל הארצות. למה, לא כמצרים שיש נילוס יש מים שם. אבל בארץ ישראל - רק גשם, אז מה טוב בזה? זה הרי יותר גרוע, אבל תדע להך שאם תשמע בקול השם יהיה להך גשם כל הזמן ואם לא, לא יהיה גשם, ממילא יש קרבת אלוקים בארץ ישראל.

עכשיו בישראל הקב"ה אוהב יותר את תושבי הארץ אז שם אותם בסכנה כדי שבכל פעם נפנה אליהם.⁴ ("גאון יעקב" גליון נד, תולדות תשע"ו. וראה עוד שם גליון נח, ויחי תשע"ו).

השפע בא"י התלוי בהשי"ת - מביא לנשיאת עינים להקב"ה

ראינו אמש גשם, והגשם חיכה עד שכלל ישראל התפלל תפילת ערבית ומיד החל הגשם. הגמ' אומרת שהגשם בארץ ישראל זה ברכה לעם ישראל שבכך אנו מתקרבים לקב"ה. ולא כארץ מצרים שהנילוס משקה אותם יום יום ואינם מסתכלים לשמים. אלא שבארץ ישראל מביטים לשמים כדי לקרב את הלבבות לאבינו שבשמים. י"ה" שיהא שבע בעולם וישועות לכל עם ישראל אמן ואמן. ("גאון יעקב" גליון נ, נח תשע"ו).

הרע שימש את הטוב שלא לדעתו

בתחילת קום המדינה אמר פעם ב. גוריון, בעוד עשרים שנה יהיה לנו מהם [מהיהודים החרדים] שקט, ודאי שנשאיר בירושלים או באיזה מקום אחר יהודים חרדים, נשאיר שמורת טבע של מסורת.

אבל במציאות, בחסדי שמים, הכל התהפך! 'במתי מעט ירדו אבותינו, 'בשבעים נפש'. ב"ה זה קרה בחינוך העצמאי והתרבו תלמודי תורה, בכל ארץ ישראל זה קורה ובכל פעם שומעים עוד ועוד שאיפה, זה כמו שאמר הנביא, לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע דבר השם, אשריכם שאתם שותפים בחזרה הזאת הגדולה להתקרב לקב"ה לשמוע את דבר השם.⁴ ("גאון יעקב" גליון נח, ויחי תשע"ו).

זכות ארץ ישראל - הגנה מגזירת השואה

"הנה ידוע שבשואה נגזרה גזירה על כלל ישראל שהיו שם להרג, אבל

¹ חלק א הובא בגליון 37.

² הן דברי הזוה"ק וישלח (קעו, ב) 'ובגין כך יהב לון אורייתא דקשוט, בגין דירתון ארעא קדישא, דכל מאן דזכי בהאי ארעא קדישא אית ליה חולקא לעלמא דאתי'. והרחבנו בזה בגליונות לו, לז, לח.

³ עיין מלבי"ם (במדבר יד, ז): "...שארץ מצרים אינה צריכה למטר השמים שהמטר הוא השגחתי, רק הנילוס עולה ומשקה אותה, וכיון שעלה הנילוס והשקה אותה א"צ עוד להשגחת ה'. אבל א"י שהיא צריכה למטר והמטר היא השגחתי... ועי"כ כל הנהגתה תלויה בהשגחת ה' המיוחדת, וז"ש ארץ אשר ה' אלהיך דורש אותה, תמיד עיני ה' אלהיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה... וממילא אתם נתונים שם בכל רגע תחת השגחת ה' להתנהג עמכם תמיד לפי מעשיכם בין לגמול בין לעונש".

⁴ עיין ב"ברכת פרוץ" פר' שמות: "מבואר בפ"ק דסוטה דף "ב שגזרת כל הן הילוד היאורה תשליכוהו שגזר פרעה - הי בשביל... להפטר ממשו, ולבסוף הי שבת פרעה עצמו הצילתו, ופרעה עצמו גידלו בביתו, ואותה גזרה שגזר היאורה תשליכוהו היא היא היתה הסיבה שע"י זה מצאתהו בת פרעה ותביאהו לביתה ותגדלוהו כן וכו' עיי"ש.

תמצית המאמר [נבואות ה' לאחרית הימים]

וכפי שלמדנו מנח המייצג את קוב"ה, שנכנס לתיבה המייצגת את השכינה - ובזכות זה הצליח בבנים (זוה"ק).
והם שני הטעמים לכך שאסור לכרות אילן מאכל * א. שעי"ז כורת חיות יהודי שמושרש בשכינה (זוה"ק) * ב. שפוגם ביחוד קוב"ה ושכינתיה.
וזהו ביאור דברי רבי אבא (סנהדרין צח, א) "אין להך קץ מגולה מזה - ואתם הרי ישראל ענפכם נתנו" * שזה מעורר את שני מעלות הגאולה: א. כי יבעל בחור בתולה יבעלוך בניך" - שעם ישראל נטועים בשכינה * ב. ומשוש חתן על כלה ישיש עליך אלוקיך" - יחוד קוב"ה ושכינתיה.

המושך מעומ' הקודם

ישעיהו כז, ו הבאים [לארץ ישראל] ישרש יעקב יציץ ופרח ישראל...
ביאור א: עפ"י ד הזוה"ק שהקב"ה נטע את נשמת אברהם אבינו בשכינה - ומכח זה נולדו נשמות עם ישראל * אמנם כל זה דווקא לאחר שנכנס אברהם אבינו לא"י גוף השכינה, ונטע בה אילנות * וכמו שאמרו (מדרש) אגדה שמות א, א) "ונטעיתם על אדמתם" - [בזכות] "ויטע אשל בכאר שבע". ולכן רק אחרי "הבאים [לא"י, ונטועים בה אילנות]" מתקיים "ישרש יעקב יציץ ופרח ישראל".
ביאור ב: שהנטע אילנות בא"י - מעורר יחוד קוב"ה ושכינתיה * משום שהאילן מייצג את קוב"ה וא"י גוף השכינה * ועי"ז נולדים נשמות ישראל *